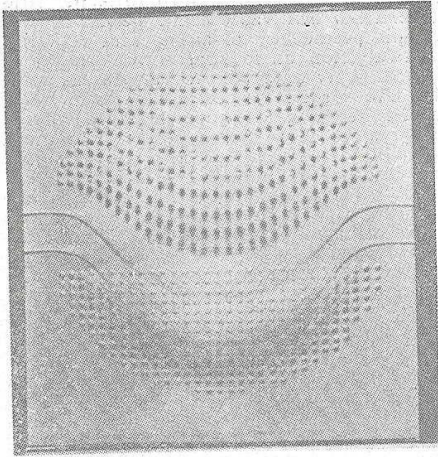

HRONIKA

Ugo la pietra

XVIII JUGOSLOVENSKE POZORIŠNE IGRE

— »Sta mi je neodložno potrebno? Strpljenje?«
Eto gde je nevolja! Strpljenja mi je potrebno.«

Ove reči kralja Lira izgovarali su u sebi od 21. do 28. aprila ove godine gotovo svi prisutni na XVIII jugoslovenskim pozorišnim igrama u Novom Sadu. A kako i ne bi kada su prisustvovali festivalu na kome nije prikazano nijedno savremeno dramsko delo koje bi zaslužilo visoko priznanje, kao što i nijedna predstava u celini nije zaslužila. Iz Novog Sada Sterijino znamenje, takođe, nije poneo nijedan reditelj.

To su ujedno bile i najvažnije odluke Ocenjivačke komisije koja je u ovogodišnjoj konkurenciji videla šest predstava u izvođenju šest dramskih ansambala: *Kristifor Kolumbo* Miroslava Krleža, u izvođenju Narodnog pozorišta iz Zenice i režiji Tomislava Durbešića; *Ekvinocijo* Ivana Vojnovića, u izvođenju Narodnog kazališta »Marin Držić« iz Dubrovnika i režiji Ivice Kunčevića; *Bele rakete lete na Amsterdam* Vitomila Zupana, u izvođenju Jugoslovenskog dramskog pozorišta iz Beograda, reditelja Dimitrija Jovanovića; *Jov* Tota Ferencu, u izvođenju Drame na mađarskom jeziku Narodnog pozorišta iz Subotice i režiji Ištvana Saboa; *Ko se sili, hitro čili* Rudija Seliga, u izvođenju Eksperimentalnog gledališča GLEJ iz Ljubljane i režiji Dušana Jovanovića i *Olovka piše, piše srcem* Vanje Rupnik i Budimira Nešića, a u dramatičaciji i režiji Pavla Minčića i izvođenju »Ateljea 212« iz Beograda.

Tako su najnovije Sterijine igre protekle u znaku glumačkih ostvarenja. Sterijinim nagradama nagrađeni su: Miše Martinović (*Ekvinocijo*), Pavle Minčić (*Olovka piše, piše srcem*), Laslo Pataki (*Jov*), Milka Podrug-Kokotović (*Ekvinocijo*) i Alja Tkačeva (*Ko se sili, hitro čili*).

Ovogodišnjim Sterijinom nagradama nagrađeni su još: Pavle Minčić za adaptaciju dela Vanje Rupnik i Budimira Nešića *Olovka piše, piše srcem*. Pavle Minčić se odrekao novčanog iznosa ove nagrade od 4 000 dinara u korist SOS »Dečjeg sela« u Sremskoj Kamenici; Zoran Ristić, dramaturg Narodnog pozorišta iz Zenice nagrađen je vanrednom Sterijinom nagradom za sistematsko negovanje domaće dramske literature. Nisu dodeljene Sterijine nagrade još za inscenaciju i kostim, kao ni za najbolju savremenu komediju, pošto nijedna predstava na takvoj vrsti teksta nije ostvarena.

Ostalim nagradama nagrađeni su: Nagrada okruglog stola kritike za najbolje ostvarenje pripalo je predstavi *Olovka piše, piše srcem*; Nagrada Saveza kompozitora Jugoslavije pripala je Erneu Kiralju za muziku u drami *Jov*; Nagrada Radničkog univerziteta »Radivoj Čirpanov« iz Novog Sada, tj. nagrada publike pripala je Pavlu Minčiću; Nagrada žirija *Večernjeg lista* iz Zagreba, diploma i 4 000 dinara, dodeljena je »dvjema tisućama djevojčica i dječaka iz Srbije, uzrasta četiri do četrnaest godina za maštovite odgovore koji su neodoljivo inspirirali predstavu *Olovka piše, piše srcem* u izvedbi »Ateljea 212« iz Beograda. Bez ove djece, bez njihove spontane i neočekivane poezije ne bi se ostvarilo ovo malo čudo teatra, bez dramaturgije, a s odjekom podjednako u gledalištu odraslih i djece. Novčani iznos dodeljuje se Fondu za mlade talente« — stoji u obrazloženju ove odluke, Nagrada *Dnevnika* pripala je Narodnom pozorištu iz Subotice; Nagrada *Večernjih novosti* za najbolju epizodnu ulogu nije dodeljena, već je uručena Đurđiji Cvetić (*Bele rakete lete na Amsterdam*) za najuspelije dramsko ostvarenje mlade glumice; Nagrada Saveza udruženja likovnih umetnika primenjenih umetnosti i dizajnera Jugoslavije za scenografsko rešenje pripala je Vladislavu Lalicom (*Bele rakete lete na Amsterdam*); Nagrada Udruženja likovnih umetnika primenjenih umetnosti Srbije pripala je kostimografu Zvonku Šuleru (*Ekvinocijo*); Nagrada studentskog lista *Indeks* uručena je Dušanu Jovanoviću; Nagrada Turističkog saveza opštine Novi Sad pripala je Jugoslovenskom dramskom pozorištu iz Beograda kao najčechaćem gostu na Igrama i kao gostu grada domaćina; Nagrade Književne omladine Vojvodine i Preduzeća ženske konfekcije »Novitet« iz Novog Sada nisu dodeljene.

NAGRADA MIROSLAVU KRLEŽI

Na poslednjoj zajedničkoj sednici Glavnog odbora Sterijinog pozorja i Ocenjivačke komisije XVIII jugoslovenskih pozorišnih igara, od 28. aprila, Glavni odbor Sterijinog pozorja dodelio je MIROSLAVU KRLEŽI Sterijinu nagradu za naročite zasluge, u godini u kojoj veliki pisac proslavlja i 80 godina svoga života, posvećenog našoj kulturi koja je u mnogo čemu upravu inspirisana njegovim obimnim i bogatim kreativnim opusom.

NEDOSTATAK DRAMSKIH TEKSTOVA

Ocenjivačka komisija XVIII jugoslovenskih pozorišnih igara ukazala je na specifično trenutak jugoslovenskog teatra u kome je scenska reč daleko snažnija od dramske reči.

»Tri prikazana savremena dramska dela ne predstavljaju celovite rezultate u odnosu na traženja i htenja jugoslovenskog pozorišta danas. Nasuprot toj činjenici uočena je mogućnost pozorišnog zahvata u netipično scensku materiju koja u nas dosad nije bila dovoljno obrađivana i korišćena. Zahvati takve vrste omogućavaju teatru da pronađe specifičnu scensku reč i ostvari nekonvencionalne forme izražavanja« — kaže se u saopštenju Ocenjivačke komisije koja je svojim odlukama konstatovala i nedostatak integralnih pozorišnih ostvarenja.

»Uočljiva je, međutim, i činjenica da se u savremenom pozorištu prevazilaze izvrsna ustaljena razgraničenja teatarskog čina, tako da režija, kostimografija i scenografija, na primer, mogu prestati da budu samostalne pozorišne kategorije.«

Zbog te svoje konstatacije Ocenjivačka komisija je predložila da se razmotri mogućnost promena nekih nagradnih kategorija. Ona je takođe ocenila »da su ovogodišnje jugoslovenske pozorišne igre protekle u znaku glumačkih ostvarenja«. Na kraju svog proglašenja, pomalo je patetično izrekla: »Glumci jugoslovenskih pozorišta traže svoga pisca!«

O nedostatku domaćih savremenih tekstova govori podatak da od 55 prispelih tekstova na Konkurs za najbolju dramu, koji su po drugi put raspisala tri pozorišta u Srbiji — Jugoslovensko dramsko, Narodno pozorište iz Niša i Srpsko narodno pozorište — ni jedan nije dobio nagradu od 3.000 dinara i time stekao pravo izvođenja na scenama sva tri teatra, kao što je to bio slučaj prošle godine sa tekstom Vitomila Zupana *Bele rakete lete na Amsterdam*, a koji je prikazan i na ovogodišnjem Pozorju u selekciji Georgija Paroa.

Žiri koji je ocenjivao prispele najnovije dramske radove naših autora samo je preporučio pozorištima da stupe u kontakt sa autorima četiri dramska teksta: *Kuća s odjećom*, *Zbun leskov*, *komad jedan*, *Ognjište* i *Slučaj šampiona*, radi otkupa i eventualnog izvođenja.

II MEĐUNARODNI SIMPOZIJUM POZORIŠNIH KRITIČARA I TEATROLOGA

Drugi međunarodni simpozijum pozorišnih kritičara i teatrologa održan je u velikoj dvorani Pokrajinske skupštine, od 25. do 27. aprila 1973. godine, u okviru XVIII jugoslovenskih pozorišnih igara, a u organizaciji Sterijinog pozorja i Saveza pozorišnih kritičara i teatrologa Jugoslavije, pod pokroviteljstvom AICT-a (Međunarodna asocijacija pozorišnih kritičara), ITI-a (Međunarodni pozorišni institut) i UNESCO-a (Organizacija ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu).

Posle pozdravne reči Josipa Vidmara, predsednika Slovenske akademije nauka i umetnosti i Sterijinog pozorja, Simpozijum je otvorio Edvard Kardelj, član Saveta Federacije, koji je govorio na temu: *Načini umetničkog organizovanja pozorišta i društvo*. U radu ovog skupa, čija je opšta tema bila: *Pozorište — kolektivni čin*, a podteme *Načini umetničkog organizovanja pozorišta i društvo* i *Teatar i samoupravljanje*, pored jugoslovenskih, učestvovali su i najeminentniji pozorišni radnici iz preko 20 zemalja Evrope, Azije, Afrike i Amerike.

Na Simpozijumu, koji je pokušao da odredi mesto koje teatar zauzima u savremenom društvu i da prouči koncept samoupravljanja u teatru, prihvaćeni su i zaključci:

1. Teatar je bitni deo društva i razvija se zajedno s njim. Teatar na dva različita načina igra društvu u političku ulogu u društvu: neposredno i posredno. Teatar je neshvatljivo odvojen od savremene misli, života i umetnosti;

2. Samoupravljanje je nova prilika za teatar. Ono daje mogućnost razvoja i potpune i slobodne delatnosti svakom pozorišnom ansamblu i svakom umetniku. Oblici samoupravljanja mogu biti različiti, ali je prihvaćeno da ubuduće treba demokratizovati unutrašnju strukturu i organizaciju pozorišta.

3. Samoupravljanje se ne odnosi samo na unutrašnju strukturu pozorišta, već se prostire i na nove kontakte između teatra i publike. Poželjno je razvijati uticaj publike na izbor pozorišnog repertoara i njegovo ostvarenje, uključivati predstavnike publike u pozorišne savete, organizovati razgovore o pozorištu sa publikom itd. Jugoslovensko iskustvo u ovoj oblasti i ono što je učinila pozorišna komunna u Beogradu veoma su značajni, treba ih dalje razvijati i bolje upoznat svet sa njima. Takođe je interesantno i iskustvo belgijske grupe Armana Gattia i Armana Delkampa.

4. Pozorište najzad stavlja sebi u dužnost da se vrati svom starom izgubljenom jeziku i onom svom osnovnom prazničnom značenju. Samo tako celovito kolektivno učešće u dramskom stvaralačkom aktu može da sjedini pristup savremenim problemima i usađivanje u specifične kulture naroda.

Referenti na Simpozijumu su bili: Emil Kopferman, Majkl Kerbi, Mira Trailović, Lojze Filipič, Ivan Ivanji, Arman Delkamp, Arman Gati i Žan Divinjo.

I IZLOŽBA JUGOSLOVENSKOG POZORIŠNOG PLAKATA I PROGRAMA

U okviru Sterijinog pozorja a sa željom da se šira javnost upozna sa dostignućima posebnog vida likovno-pozorišnog izražavanja, u Galeriji Matice srpske prikazana je Prva jugoslovenska izložba pozorišnog plakata i programa. Na ovoj jedinstvenoj manifestaciji bilo je zastupljeno 56 likovnih i primenjenih umetnika iz cele Jugoslavije sa oko 150 izloženih plakata i programa.

Ziri je za pozorišni plakat zlatnu plaketu dodelio grafičaru iz Zagreba Borisu Bučanu za najavu predstave *Baltazar Osvajač*, srebrna plaketa pripala je zagrebačkom slikaru Mihajlu Arsovskom za plakat *Rezenkranc i Gildenstern*, a bronzanu grafičar iz Sarajeva Mladen Kolubarić za plakat *Balet Sarajevo*.

Za pozorišni program zlatnu plaketu je dobio Slobodan Mašić, grafičar iz Beograda, i to za najave pozorišnog programa »Ateljea 212«, a i u ovoj kategoriji za srebrnu plaketu dobio je Mihailo Arsovski za programe Teatra ITD iz Zagreba, dok je treća nagrada pripala Mileni Ničevoj, kostimografu iz Beograda kao autoru programa za predstavu *Ponovo na slovo, na slovo*.

SUSRET POZORIŠNIH AKADEMIJA JUGOSLAVIJE

Ove godine, kao jedna od pratećih manifestacija redovnog programa Sterijinog pozorja, na Tribini mladih u Novom Sadu održan je 28. aprila susret pozorišnih akademija Jugoslavije popularno nazvan POZORJE MLADIH.

Akademija kazališne i filmske umjetnosti iz Zagreba prikazala je *Gogoljevu smrt* Ulderika Donadinija i Krležinu legendu *Adam i Eva*; Odsek za glumu Visoke muzičke škole iz Skoplja predstavio se sa *Razbijenim krčagom* Hajnriha fon Klajsta; Akademija za gledalište, radio, film i televiziju iz Ljubljane nastupila je sa *Podstrešjem* Janeza Žmavca; a Akademija za pozorište, film radio i televiziju iz Beograda i njeni studenti prikazali su, pored elemenata žanrova iz pevanja i pokreta, više jednočinki Petra Petrovića-Pecije.

Susret je uspeo i treba ga pozdraviti, a želja Sterijinog pozorja, koje je pokrećući ovu akciju verovalo u svrsishodnost i budućnost susreta mladih glumaca, reditelja i dramaturga u kojima će bolje moći jedni druge da upoznaju i izmenjaju iskustva. — ostvarila se. Mladi pozorišni radnici ujedno su imali priliku da upoznaju dostignuća teataru u Jugoslaviji na domaćim savremenim dramskim tekstovima. Samo ne znamo da li su ih ona ohrabrila ili obeshrabrila?

NOV STIMULANS KNJIŽEVNOM STVARALAŠTVU

Nedavno je Skupština Pokrajinske zajednice kulture SAP Vojvodine usvojila sedam predloga pravilnika: Pravilnik o stimulaciji književnog stvaralaštva na srpskohrvatskom jeziku; Pravilnik o raspodeli sredstava za izdavačku delatnost na jezicima narodnosti SAP Vojvodine; Pravilnik o stimulaciji prevodjenja na srpskohrvatski jezik; Pravilnik o pomaganju izdavanja listova, časopisa, zbornika i povremenih publikacija na srpskohrvatskom jeziku; Pravilnik o finansiranju usavršavanja kadrova u oblasti kulture; Pravilnik o pomaganju filmske proizvodnje i Pravilnik o nagrađivanju prvih izvođenja domaćih dela ozbiljne muzike.

Najviše nas je zanimao Pravilnik o stimulaciji književnog stvaralaštva na srpskohrvatskom jeziku, čijim je usvajanjem prestao da važi Pravilnik o raspodeli sredstava Pokrajinske zajednice kulture za izdavačku delatnost na jezicima naroda i narodnosti SAP Vojvodine, od marta 1970. godine.

Šta ovaj Pravilnik donosi novo?

Pokrajinska zajednica kulture od sada će otkupljivati izdanja dela pisaca koji žive na teritoriji SAP Vojvodine; knjige poezije,

priповедaka, romana, knjige eseja, književne kritike i drame objavljene na srpskohrvatskom jeziku na teritoriji SFRJ. Do sada je Pokrajinska zajednica kulture, odnosno njena Komisija za izdavačku delatnost, književnost i jezik na osnovu pojedinih recenzija i jezik finansirala kod izdavača određene knjige, a tek kada je ta knjiga izašla iz štampe članovi Komisije imali su prilike da i sami vide (uz pretpostavku da knjigu pročitaju!) šta su, u stvari, finansirali! Sada izdavačke radne organizacije, asocijacije u kulturi ili lica koja samostalno izdaju književna dela po važećim propisima — sa već objavljenim delom konkurišu za otkup dela tiraža kod Izvršnog odbora PZK koji svake godine raspisuje konkurs. Zatim, zaseda Komisija Izvršnog odbora PZK koja ima pet članova izabranih na godinu dana (među članovima neće biti onih čija dela iste godine konkurišu), a sastavljena od eminentnih književnika, književnih kritičara i drugih.

Ova Komisija će na osnovu vrednosti dela prispelih na konkurs dati predlog Izvršnom odboru PZK koji će doneti konačnu odluku o tome koje knjige dolaze u obzir za otkup iz sredstava Zajednice. O eventualnom prigovoru odlučivaće arbitražna komisija. PZK će otkupljivati do 50% tiraža, a najviše 1.000 primeraka, i to po maloprodajnoj ceni umanjenoj za rabat. Otkupljena dela namenjena su za popunu knjižnih fondova biblioteka, a raspodela knjiga na pojedine biblioteke vršiće se, takođe, na osnovu konkursa. Novim Pravilnikom predviđeno je da Zajednica može dodeljivati i dodatna sredstva za autorske honorare piscima onih dela čiji je deo tiraža otkupila. Visina tih dodatnih sredstava za autorske honorare biće do 50% od autorskog honorara koji važi kao uobičajen.

Kakve su prednosti, a kakve slabosti novog Pravilnika?

Izdavač će se stimulisati da objavljuje dobre knjige, jer samo tako može da računa da će mu biti otkupljeno pola tiraža, a time i namireni štamparski troškovi. Novim Pravilnikom istovremeno se pomaže i izdavač, i pisac i biblioteka.

Ipak, mišljenja smo da su »opasnosti« koje krije pravilnik — mnogobrojne. Nabrojaćemo samo najveće. Izdavači će sada na rizik objavljivati svaku knjigu, a na rezultate otkupa čekaće do kraja godine. Ako se zna da samo Matica srpska, uslovno rečeno, nema problema sa obrtnim sredstvima, a da sve ostale izdavačke kuće u SAP Vojvodini tih problema i te kako imaju — ne bez razloga postavlja se pitanje: znači li to da će one objavljivati manje naslova knjiga.

Ne postoji li opasnost da u novonastaloj situaciji izdavači »nabiju« maloprodajne cene svojih izdanja kako bi eventualnim otkupima polovine tiraža ostvarili punu dobit, a da im maloprodaja postane samo formalna?

Ali ostvarimo vremenu da pokaže snagu ili nemoć novog Pravilnika koji je i inače samo privremeno i prelazno rešenje sve dotle dok sve republike i pokrajine ne uvedu slične, da ne kažemo jedinstvene, pravilnike. Tada sigurno neće postojati ograničenja da pisac mora da živi na određenoj teritoriji.

Inače, već se predviđa saradnja među republikama i pokrajinama kod otkupa tiraža. Ideja je da se ti tiraži međusobno razmenjuju i tako stignu do većine biblioteka širom Jugoslavije.

Dragoslav Stakić

KOSMIČKE SLIKE MIODRAGA NEDELJKOVIĆA

Najnovija likovna interesovanja Miodraga Nedeljkovića vezana su za istraživanja u oblasti astronautike kao vida nametnute realnosti našeg vremena. Ispitivanje vasiona i odnosa čoveka prema kosmičkim neizvesnostima našlo se kao osnovni sadržaj umetničkih misaonih i slikarskih preokupacija. Općinjenost hrabrošću istraživača i pionira budućnosti koji otkrivaju ono što je smatrano nedostupnim za ljudska čula, osnovna je ideja sadržine-poruke njegove umetnosti.

Tražeci adekvatan likovni izraz koji bi u potpunosti odgovarao ambicioznosti intelektualnog napora razrešavanja i likovne materijalizacije otkrića novih zakona i pojmo-va o kosmosu, ali i predstavljalo apoteozu kreativnim i misaonim mogućnostima čoveka, Nedeljković se odlučuje za dalje ispitivanje već postignute lične pikturalne koncepcije. Primenjujući u dosadašnjem radu metod racionalnog tretmana i upotrebe elemenata i materijala vizuelnih simbola (nar-očito u ciklusu eksperimenata fonolumino-plastičnim objektima) umetnik je stvorio razrađeni sistem konstruktivističkog tumačenja i negovanja likovnih izražajnih mogućnosti. Ovakav način poimanja likovnosti omogućio je umetniku da u proteklom radu relativno dosledno sprovede određene misa-one i likovne ideje ulazeći u suštinu kompleksnog problema sinteze plastičnih ume-nosti.

Ne povodeći se za pomodnim angažovan-jem, šesnaest slika izloženih u Salonu ULUV-a predstavljaju iskreno oduševljenje izabranom tematikom. Međutim, ove slike se veoma razlikuju, kako u likovnom tretmanu tačno definisane pobude tako i u ostvarenim likovnim rešenjima. Pomenuti sistem racionalnog, a samim tim i analitičkog pristupa izgrađivanja nove, umetničke realnosti ustupio je kod većine slika mesto nepotrebnom i neopravdanom, kompromisnom odnosu racionalnog i emotivnog. U os-novi ovih slikarskih razrešavanja nalaze se intuitivna naslućivanja (po umetniku i jedi-no opravdana) kosmosa bez pružanja sigurnih mogućnosti za iznalaženje adekvatnijeg likovnog jezika koji bi u potpunosti odgovarao i bezuslovno zahtevao zamašan likovni posao. Umesto ostvarene sintetične vizuelne celine, susrećemo dualistički shvaćenu i ostvarenu realizaciju, zasnovanu na primeni dva potpuno različita i nemarljiva sistema. U nameri da postigne materijalizaciju alegorijskog karaktera, Nedeljković pokušava da u pretekst slike — u konkretnom slučaju to je podslikavanje, koje ostaje trajno i nametnuto, ravne površine — stvori iluziju lirske štimunga rasplinitim, nedisciplinovanim, veoma čudnim neočekivanim odnosima bojenih površina. Već na početku on boji oduzima svako značenje materijala i elementa iluzije, svodeći je na simbolično značenje atributskog karaktera. Na sreću, u jednom broju slika (*Njutnovno pomirenje sveta*, na primer) izbegnut je takav način površnog stvaranja poetski obojene atmosfere bez prave, a veoma potrebne sugestivnosti.

Osećajući nepodesnost ovakvog pristupa i pravog umetničkog doprinosa saznavanja vasiona (moguće je postojanje i obrnutog postupka usled sasvim bezrazložnog straha od stroge racionalnosti), slikar primenjuje na istim slikama i drugi metod funkcionalno upotrebljenog sistema geometrijskog uopštavanja i simulacije čvrstine odnosa i racionalnog rešavanja likovno shvaćene površine. Široke, jednostavno bojene linije, geometrijskog, znači disciplinovanog karaktera dobijaju višestruko značenje, ali podređeno u suštini potrebi likovnog prosperiteta nad a-negdotsko-ilustrativnim. Ovakvo upotrebljene linije, kao i aplicirani brojevi (ovi, bez organske povezanosti sa ostalim likovnim elementima) predstavljaju pravu vrednost Nedeljkovićevo slikarstva ove »kosmičke i astronautičke« faze. Pomoću funkcionalno shvaćenih linija umetnik ponovo uspeva (na žalost, samo u nekoliko slika) da uspostavi jedinstvo motiva i likovnog izraza, a sa tim i dosledno sprovede osnovnu ideju već iskazanim osećanjem za sintetičko iznalaženje odgovarajućih-plastičnih rešenja.

Miloš Arsić

ISPRAVKA

U prošlom broju, u *Indeksu knjiga*, u tekstu *KASIM PROHIC: »CINITI I BITI«* javile su se korektorske greške. Stoji: »fundamentalnu ideologiju«, a treba: »fundamentalnu ideografiju, potom piše: »naturalnog istraživanja, a treba: »neutralnog istraživanja. Takođe je izostao i potpis Stevana Tontića, autora prikaza. Izvinjavamo se autoru i čitaocima.